

det i troldomsprocesserne, men blot udtryksformer, idet social nød, sociale spændinger, forhånelser, forurettelser, trusler og hævn var det egentlige indhold. Baggrunden var vel dels den folkelige troldomsopfattelse, dels kirkens ønske om at have magt over befolkningen, men det egentlige indhold må i mange tilfælde snarere siges at være sociale spændinger. Til afdækning af disse forhold giver også Kim Tørnsøes bog med dens strukturelle opstilling af materialet et godt bidrag.

Ole Degn

Bjarne Stoklund: *Arbejde og kønsroller på Læsø o. 1200-1900*. (Læsø Museum, 1988). 63 s.

Læsø Hjemstavnsmuseum markerede i 1988 sit 50 års jubilæum ved at udsende denne bog om øens historie. Bogen er skrevet af professor ved Institut for europæisk Folkelivsforskning, Københavns Universitet, Bjarne Stoklund. Stoklund, der selv er af gammel Læsøslægt, sammenfatter i bogen mange års studier i øens historie og giver herved et langt rids over kulturelle ændringsprocesser fra middelalderen til år 1900.

Fremstillingen falder i 2 hovedafsnit. Første del behandler de vigtigste perioder i øens historie fra ca. 1200 til i dag: saltudvindingsperioden (1200-1520), tømmerhandelsperioden (1570-1700), forhyringsperioden (1750-1880) og fisker- og husmandsperioden (1920-60). Perioderne bindes sammen af såkaldte omstillingsfaser.

Anden del analyserer arbejdets sociale organisation, herunder bebyggelsesmønstre, brugsstruktur, samarbejdsorganisation og kønsarbejdsdeling. Især det sidste aspekt vies en ret indgående behandling, begrundet i at kønsarbejdsdelingen var den afgørende form for arbejdsdeling i det traditionel-

le Læsø-samfund, og endvidere det træk, der frem for noget gør Læsø til noget særligt i den etnologiske forskning. Mændenes arbejde var forbundet med havet, kvindernes med jorden. Dette gav kvinderne en på mange måder stærk og uafhængig stilling. Gårdene nedarvedes gennem kvindelinien, og i nogle tilfælde måtte manden antage svigerfaderens navn. Kvinderne kørte hestevogn, et ret ekceptionelt træk, da hestene i næsten alle samfund er mændenes dyr. Det er i disse afsnit om kønsarbejdsdelingen og om mands- og kvinderoller, at fremstillingen bliver mest levende og anskuelig. Her trækkes der bl.a. på udefrakommende embedsmænds (afstandtagende) beskrivelser af de mandhaftige og selvrådige Læsø-kvinder. Også dragtformerne anvendes i en tolkning af mænds og kvinders verdener, der ses som jævnbyrdige, men adskilte og væsensforskellige verdener, fysisk og bevidsthedsmæssigt. Vanskeligere bliver det at forstå, hvorfor kvinderne selv gjorde oprør mod denne kvinderolle, der tilsyneladende gav dem så betydelig en magtbasis. Bl.a. tilsluttede mange kvinder sig Indre Mission og solgte i denne forbindelse det gamle dragtsølv o. år 1900. Stoklunds henvisninger til dels ændringerne i de erhvervsmæssige betingelser, dels til at mands- og kvinderollerne havde nået de yderste grænser i det sociokulturelle system (s. 61-62), forekommer at være for skematiske til at kunne fungere som forklaringer.

Hanne Rimmen Nielsen

Svend Aage Andersen: *Havnearbejderne i Aarhus – før containernes tid. En undersøgelse af deres livsform og erfaringsverden ca. 1880-1960*. (Århus byhistoriske Udvalg, 1988). 247 sider, 203,75 kr.